

Ebben a füzetben a képzőművészet sajátos formaproblémáiról, szóval a *Válasz*-beli vita kérdéseiről vártunk határozott állásfoglalást. Nem ezt kaptuk, de amit olvastunk, az is rendkívül fontos a kérdés teljes perspektívájának meglátásához.

A képzőművészet magyarságáról szólva a szerző kijelenti, hogy „a magyar művészet idegenből sarjadt és nem a nemzetet alkotó nép szelleméből nőtt ki.” A népi törekvés bírálatában helyesen mondja, hogy a népiség nem lehet művészi cél, csupán eszköz, kijundulási alap: „Nem annak utánzásából, hanem az abban megnyilvánuló szelleméből alkothatunk sajátos magyar szellemű művészetet.”

A népiség problémáját Andrásy kultúrfilozófiai alapon ágyazza be a művészeti irányok láncolatába és politikai szempontból a keleteurópai gondolat problémakörébe. Végső megállapítása, hogy „a népi művészeti törekvés nem európaellenes, hanem új európaiság felé törekszik.”

Andrásytól várjuk még a népiség és képzőművészet sajátos formaproblémáinak viszonyulásából adódó elvi kérdések megoldását is.

PÉTER LÁSZLÓ

BÁLINT GYÖRGY: EMBERI MÉLTÓSÁGGAL. (Szikra).

A fiatalon elhunyt kiváló publicista és esszéíró posthumus könyvét meghatottsággal és érdeklődéssel lapozzuk. Azok is, akik nem ismerték és soha nem olvastak tőle semmit, ebből a napló-szerű cikk- és tanulmányorozatból tökéletes képet kapnak Bálint Györgyről. Mert hiszen néhány olasz, spanyol, francia és görög útijegyzettől eltekintve, olyan problémákról ír, amelyek az életet jelentik, amelyekre az egész világ felépül. Szabadság, jóság, humanizmus, (amit a szeretetnél is nagyobbak hitt), élet és halál, szegénység és gazdagság. Kultúra, ami mögött Bálint mindig a lelket keresi. Meghatott együttérzéssel karolja át a különböző nemzetek munkássait a parasztjait és illuzióktól mentesen, tiszta és igaz demokráciában reménykedik.

Világos, rendszerező, egyenes, céltudatos embert mutatnak az írások, aki minden túlzástól mentesen, tárgyilagosan szemlélte a világot, Hítlereket és Ede-meket, olaszt és spanyolt egyaránt, és tárgyilagosan is írt róluk. Nyelve vá-lasztékos, finom. Stílusa túlnőtt a pub-

licisták stílusán, mondanivalója mély és igaz. Igen nagy kár, hogy az épülő ma-gyar demokráciában nem hallathatja szavát, és finom, művelt tollával nem segítheti hozzá országunkat a kibonta-kozáshoz, békéhez és jövőndőhöz. A könyv elé Káldor György írt előszót.

F. J.

LACZKÓ GÉZA: NÉMET MASZLAG, TÖRÖK ÁFIUM. (Dante).

A törökverő és versfaragó hős Zri-nyi Miklós nagyszerű és egyben szo-morú élete elevenedik meg Laczkó Géza regényében. Egy háborúktól, fegy-vecsergőstől, politikai és diplomáciai intrikáktól terhes kor tárul fel előttünk meglepő hűséggel és tárgyilagossággal. Végigkísérjük az ifjú Zrinyit nehéz út-ján, amelyen a magyarság sorsát vállalá-vette és büszke öntudattal sokszor vá-rába zárva, magányos vadként, vagy vakmerő harcokban vitéz harcosként vi-selte. Megdöbbenő élességgel látjuk szí-laj, de határozott, meg nem alkuvó, is-tenes és magyarságában izzó egyénisé-gét. Tragikuma abban rejlett, azért ál-lították félre, mert felismerte a török veszedelmet és a német kétszínű, kegyet-len politikáját. Finom pasztellképként hatnak mellette első és második fele-sége, Eusebia és Mária alakjai. Egy pillanatra felvillan Pázmány Péter nagy-szerű, hatalmas egyénisége, királyok és nádorok, török és magyar urak portréi, jobbágyok keserű arca, az egész akkori magyar világ. Nagy érteke a könyvnek a történelmi hűséghez való ragaszkodás, a korpép és korszellem tökéletes festése, és nem utolsó sorban a nagy-szerű, nem erőltetett régies nyelvezet, amelytől Laczkó Géza egy pillanatra sem tért el. Alapos tanulmányozás után készült ez az igazi, értékes regény.

FEHÉR JENŐ.

DÉRY TIBOR: A BEFEJEZETLEN MONDAT. (Hungária).

Déry Tibor méretében és jelentősé-gében egyaránt hatalmas regényét, *A befejezetlen mondat*-ot, 1934—38-ban írta. Az ellenforradalom korában nem jelenhetett meg, mert felvilágra hozta az emberi mélyben sinylődő proletariátus, és vele együtt az egész úri Magyaror-szág fonák társadalmi helyzetét. — ma, a haladó gondolat győzelme után, kicsit történelem lett. Több, mint valamilyen remekbe sikerült regény; egy nemzet iajszáva, mint a lengyel irodalomban a

Parasztok, vagy az észak-amerikaiiban az Érik a gyümölcs.

A *befejezetlen mondat* a harmincas évek társadalmának korpéke az öntudatosodó proletáriátusról és a talaját vesztő polgárságról. A jogaiért küzdő munkások és az útát kereső polgárok találkozásainak és sorsfordulóinak feszültségéből bontakozik ki a tegnapi Magyarországának válsága. Déry Tibor regénye a magyar társadalom lelkiismeretvizsgálata.

Mondatszövézésében, időszemléletében menthetetlenül Proustot idézi, regény-felfogása az angol-francia műfaj-újtók számos törekvésének egybeolvadása, mégis Déry könyve egy új szemponttal gazdagítja a magyar regény történetét. Déry marxista, hőseinek jellemét társadalmi létük eleve meghatározza; az egyes alakok szinte sejtjeikben magukkal hozzák és megelevenítik osztályukat és ha valamilyen környezetet akar ábrázolni, a leírás feltétlenül ember-szabású lesz. Figurái — amint osztályuk egy-egy összevont, eszményített típusát festik — éppen vallásziniflenséggel keltik a hősi impressziót s így válik a regény maga is mitizált történetté. Ez azonban nem jelenti az ábrázolás igényének csökkentését; a modern nyugateurópai regény egyik legfontosabb forradalmi vívmánya, a belső idő is a szereplők élcebb jellemzéséhez járul hozzá.

Mivel a regény szembeszökő célja éppen a társadalom ábrázolása és maga a főhős is úgy tűnik fel időnként a könyv lapjain, mint valami eltitkolt és bevallani kényszerült szenvedély. A *befejezetlen mondat* nem egyszer inkább movella-füzérnek látszik, mint szervesen kifejező regénynek. Ez talán hiba, és az előző megállapítások között is akadhat egy-kettő, mely nem mindenkit készletelkesedésre, mindamellett A *befejezetlen mondat* olyan páratlan kísérlet a nagy magyar regény megteremtésére, melyhez hasonlóval Móricz *Erdélye* óta nem találkozunk. Európa felé pedig annál inkább képviselhet bennünket, mert formanyelve nem idegen a Nyugattól, viszont a magyar társadalom történet-jórmáló ereje olyan parancsoló erővel irányítja a cselekmény lefolyását, hogy a külföldre csak az újság és egyszerűség érdekességével hathat.

RABA GYÖRGY

J. D. RATCLIFF: A SÁRGA CSODA. A PENICILLIN TÖRTÉNETE. (Dante.)

A könyv a penicillin hű története. Egy penicillin notatum spóra berepül a biológus Fleming egyik bacterium-tenyésztésébe s ott a bacteriumok elpusztulnak — 1928-ban; így kezdődik a cselekmény. Fleming észreveszi a penészgomba bacteriumölő hatását, s bebizonyítja, hogy ezt egy anyag, egy vegyület okozza, amelyet az élőlény termel. Elnevezi a hatóanyagot penicillinnek s azt reméli, hogy az új bacteriumölő anyag az emberiség régen áhított gyógyszerévé fog válni.

Filmszerűen jut most a történet tovább. Az utolsó 20 év chemotherápiai kutatásainak fontos mozzanatai tudományos alapossággal és híven sorakoznak elénk, emellett a laikus számára is élvezetes, érdekes stílusban. Fleming penicillin kísérleteit elfelejtik, mert nehéz a hatóanyagot feldúsítani a hig tápoldatból, ráadásul bomlékony is a vegyület. Ezután élénk tárul a sulfamidok felfedezése, Domagk kísérletei, majd Dubos a gramicinval és thyrocidinnel, e talajbacteriumok termelte hatóanyagokkal végzett gyógyászati kutatásai, közérthető és érdekesítő alakban. Később újból előveszik a penicillint. Florey céltudatos kutató, munkatársait jól választja meg s megindul a hősi küzdelem — egy csipetnyi sárga porért, — a tiszta penicillinért. Abraham és Chain kémikusok hatalmas, szívós erőfeszítései után végre eljutnak oda, hogy az első betegnek adhatnak tiszta penicillint, Reménytelen a beteg, a szer azonban hat, de mielőtt végleges volna a győzelem, elfogy az anyag, a beteg meghal. Florey-ék nem csüggednek, a munka tovább folyik, újból tudnak néhány gramm anyagot, mellyel emberéletet lehet megmenteni. Hat beteg közül négyenél csodálatosan gyors a gyógyulás. S most újabb-fordulópont a kutatásban: az amerikai tudományos kutatás és ipar mérhetetlen lehetőségeinek felhasználása a cél érdekében. A pénzembereket nehéz meggyőzni arról, hogy a penicillin előállítására nagy léptékben érdemes. A kényes penészgombát hatalmas tartályokban kell szaporítani és az óriási tápoldat mennyiségből kinverni a kevés hatóanyagot; óriási feladat, nem kisebb dolog, mint a rádiumot az uránércből előállítani. S ekkor néhány idealista kutató, aki hisz abban, hogy az emberiség beláthatatlan horderejű gyógyszerhez jut, így Coghill és Keeler,